

Skriftlig innspill til Strømnettutvalget

Kraftfylka er en interesseorganisasjon for fylkeskommunene Troms og Finnmark, Nordland, Vestland, Rogaland, Agder, Vestfold og Telemark og Innlandet.

Strømnettutvalget ble opprettet i juni 2021, som et hurtigarbeidende utvalg. Innen 15. juni 2022 skal utvalget vurdere:

1. *Tiltak for å redusere tiden det tar å utvikle og konsesjonsbehandle nye nettanlegg*
2. *Prinsipper for å ivareta en samfunnsøkonomisk utvikling av strømmettet i en tid med stor usikkerhet om forbruksutviklingen.*
3. *Mulige forbedringer i systemet med tilknytningsplikt.*

I dette innspillet redegjør Kraftfylka for hvordan nettutviklingen påvirker planleggingen og gjennomføringen av fylkeskommunens oppgaver. Det fremmes et forslag om at fylkeskommunen kan bidra som koordinator i utbyggingsprosessene.

Oppsummert foreslår Kraftfylka at det opprettes et regionalt samordningsorgan for offentlige aktører og andre interessenter regionalt, med fylkeskommunene som sekretariat. Fordelene med et slikt organ vil være å:

- sikre systematisk informasjonsutveksling slik at alle aktører og interessenter får lik informasjon til samme tid,
- se og vurdere alle aktuelle konsesjonssøknader i regionen samlet og i et overordnet perspektiv,
- se konsesjonssøknadene i sammenheng med vedtatte planer på regionalt og kommunalt nivå,
- bidra til koordinering av kommunale og regionale interesser inn i konsesjonsbehandlingen, åpne for diskusjoner og prosesser mellom ulike aktører, og gi mulighet til å drøfte forslagene, stille spørsmål og be om avklaringer i forkant av høringsuttalelser
- styrke fylkeskommunens rolle som samfunnsutvikler.

Nettutviklingens påvirkning for planlegging og gjennomføring av fylkeskommunenes oppgaver

Fylkeskommunen har blant annet oppgaver innenfor næringsutvikling, samferdsel, klima og miljø, og skal på disse områdene legge til rette for en helhetlig og bærekraftig utvikling av regionen.

Fylkeskommunen er også regional planmyndighet med lederansvaret for det regionale planarbeidet. I samarbeid med kommuner, statlige organer, organisasjoner og institusjoner som blir berørt, utarbeider fylkeskommunen en regional planstrategi for hele fylket. Under planstrategien utarbeides det regionale planer innenfor bestemte virksomhetsfelt, tema eller geografiske områder. Det er en politisk målsetting å styrke det regionale planarbeidet.¹

Utviklingen av strømmettet har betydning for hvordan fylkeskommunen kan løse sine oppgaver. Sikker kraftforsyning er nødvendig for etablering og utvikling av ny næring i regionen. Tilstrekkelig

¹ Se Meld. St. 6 (2018-2019) Oppgaver til nye regioner side 8 og Innst. S. 119 (2018-2019) side 8.

kapasitet er også nødvendig for elektrifisering av samferdselssektoren og herunder det kollektive transporttilbudet. Samtidig vil nettutbygging ha konsekvenser for natur, miljø og friluftsliv.

I forbindelse med regional planlegging er det viktig å få tilstrekkelig informasjon om nettkapasitet og utvikling av strømmettet. De siste årene har sammenhengen mellom næringsutvikling og utvikling i strømmettet blitt forsterket. For fylkeskommunene er det vanskelig å planlegge for næringsutvikling som følge av kapasitetsmangel. På den andre siden kan det være vanskelig for nettselskapene å prioritere blant de ulike aktørene som ønsker nettilknytning uten tilstrekkelig informasjon om hvor det satses på næringsutvikling.

På samme måte er også strømmettet nødvendig for å oppfylle samfunnets målsetting og Stortingets krav om elektrifisering av samferdselssektoren, industrien og andre næringsområder. Fylkeskommunen har bestillerkompetansen og planverktøyet som redskap når de skal finne gode bærekraftige løsninger. Samtidig er det avgjørende for etablering av blant annet samferdselsløsninger med elektriske busser og ferger at det er tilgjengelige tilknytningspunkter i strømmettet. Ved planlegging av strømmettet må det på samme måte tas hensyn til hvor nettanlegget må bygges ut og forsterkes for å møte behovet for elektrifisering.

Planer for miljø og friluftsliv må også hensynta nettutvikling og tilsvarende må planer for nettutbygging ta hensyn til natur og miljø, samt befolkningens behov for mer eller mindre uberørt natur for utøvelse av friluftsliv og rekreasjon. Utbygging av nye nettanlegg bør om mulig unngås i områder som forringer miljøet og biologisk mangfold samt i områder som er prioritert for friluftsliv.

Det er dermed et gjensidig behov for informasjonsutveksling mellom regional og kommunal planlegging og nettutviklingen. I så måte kan fylkeskommunen spille en koordinerende rolle i utviklingen av fremtidens nettanlegg og bidra med faglige og strategiske vurderinger inn i konsesjonsprosessene for nye nettanlegg.

Fylkeskommunen som regionalt samarbeidsorgan for nettutvikling

Ved planlegging og utbygging av nettanlegg vil hensynet til effektivitet i saksbehandlingen måtte balanseres mot hensynet til et tilstrekkelig godt kunnskapsgrunnlag, gode miljøutredninger, samt god forankring og involvering av berørte interesser. Dette er fremhevet i Strømnettutvalgets mandat hvor det også er påpekt at planleggings- og konsesjonsprosessen for nettprosjekter må involvere og høre lokalbefolkning og interessegrupper, og at disse må gis anledning til å gi innspill i de ulike fasene i prosjektet. Strømnettutvalget må ha dette for øye i vurderingen av tiltak for å redusere tiden det tar å utvikle og konsesjonsbehandle nye nettanlegg.

Kraftfylka mener at det må komme på plass en mer formalisert dialog mellom de fylkeskommunale og statlige aktørene på regionalt nivå, sammen med energiselskaper og kommuner. Kraftfylka foreslår derfor at det etableres et regionalt samarbeidsorgan for kraftforsyningen i hvert fylke som kan følge konsesjonsprosessene for energisaker, etter mønster fra regionalt planforum.² I et slikt «Kraftforum» vil fylkeskommunene ha en sekretariatsfunksjon og koordinere interesser fra berørte kommuner og statlige regionale aktører.

Dette organet skal ikke avgjøre konsesjoner eller komme til enighet om felles posisjoner, men løfte opp aktuelle konsesjonssaker i regionen. Det skal samle fylkeskommunen, regionale statlige instanser, aktuelle kommuner, systemansvarlig, KSU-ansvarlig nettselskap, andre energiselskaper og andre aktuelle interessenter med jevne mellomrom til en åpen dialog og innspillsprosess. Dette vil

² Jf. plan- og bygningsloven § 5-3

lette tilgangen til informasjon og gjøre det enklere for alle aktører å få oversikt over konkrete planer, synspunkter og interessekonflikter, og dermed lette planleggingsarbeidet.

Selv om det fortsatt vil være energimyndigheten som avgjør konsesjonssakene, er det naturlig at fylkeskommunen leder prosessen med regional samordning og informasjonsdeling. Dette vil også styrke fylkeskommunene i samfunnsutviklingsrollen – en politisk målsetning for både forrige og nåværende regjering.

Et slikt forum vil kunne forenkle arbeidet med regional planlegging også for statlige aktører og gi innspill til de utredningsansvarlige nettselskaperes arbeid med kraftsystemutredninger. Vi mener derfor det er naturlig med deltagelse fra NVE, Miljødirektoratet, Statnett og Statsforvalteren i organet, i tillegg til deltagelse ved behov fra regionale nettselskap med ansvar for kraftsystemutredninger, andre energiselskap, berørte kommuner og næringsaktører. Fylkeskommunene vil bidra med regional fagkunnskap innenfor sine ansvarsområder, i tillegg til sekretariatsfunksjon og en koordinerende rolle med øvrige interessenter. Statnett har planer om lignende regionale organ sammen med regionale statlige interesser, og det er naturlig å se Kraftfylkas forslag i sammenheng med dette.

Vi vil presisere at et slikt samarbeidsorgan ikke skal erstatte fylkeskommunens og kommunenes rett etter gjeldende regelverk til å komme med høringsuttalelser og innsigelser til konsesjonsprosessen. Disse rettighetene kan ikke effektiviseres bort av forslag fra Strømnettutvalget. Samarbeidsorganets arbeid kommer heller ikke til erstatning for annen medvirkning av andre som deltar i organet.

Prioriteringer i nettet

Utvalget har videre som mandat å «vurdere om det er hensiktsmessig å innføre kriterier for hvordan Statnett og nettselskapene kan prioritere nye tilknytninger i tilfeller der det oppstår kø av aktører som ønsker nettilknytning, og eventuelt foreslå slike kriterier». Det er angitt at kriteriene må være robuste over tid, objektive og transparente, og kunne anvendes i praksis av nettselskapene og i behandlingen av eventuelle klager på tilknytningsplikten.

I dag er det slik at den som søker om tilknytning først, får behandlet sin søknad først. Dermed blir kapasiteten reservert selv om utbyggingen og behovet for kapasitet lar vente på seg. Dette gir en ineffektiv utnyttelse av tilgjengelig nettkapasitet. Utvalget bør derfor vurdere mulighetene for å begrense slik reservering av kapasitet, enten ved at aktørene må betale for reservasjonen, eller at man benytter andre tildelingskriterier som for eksempel modenhet i prosjektet.

En annen viktig faktor som bør få betydning for prioriteringen er potensialet for verdiskaping, både i form av direkte arbeidsplasser og for antatte ringvirkninger av det foreslåtte prosjektet. Dette har stort fokus i fylkeskommunenes regionale planlegging for næringsutvikling, og bør kunne være et viktig verktøy ved prioritering av nettutbyggingsprosjekter.

Det er flere eksempler på dette:

Nordland fylkeskommune, har ved hjelp av Menon gjort en analyse av verdiskaping og arbeidsplasser fra kraftforedlende industri som datasenter og batterifabrikker³. Et interessant funn her er at batterifabrikker gir høyest ringvirkning målt i verdiskaping og sysselsetting, noe som er relevant informasjon når man vurderer nettilknytning.

³ https://www.nfk.no/_f/p1/ic985aa48-239d-4de5-beaf-b104775d5463/ringvirkninger-av-nye-kraftintensive-industrier-i-nordland_final_v2_lowres.pdf

Vestland fylkeskommune har gjort et stort kartleggingsarbeid kalt «Grøn Region Vestland», hvor de med hjelp fra Ernst & Young har sett på verdiskaping og næringsutvikling⁴. De har identifisert et potensiale på 24000 arbeidsplasser basert på fornybare energiresurser innen 2030. I dette arbeidet kommer det fram at mangel på nettilknytning er en av de store barrierene for å utløse potensialet.

Troms og Finnmark fylkeskommune har gjort en stor kartlegging⁵ av hydrogenpotensialet i fylket, og de anslår et potensial for å produsere 1 108 000 tonn hydrogen i fylket innen 2045. Denne satsingen er beregnet til å ha en verdiskaping på 23 milliarder kroner og gi 1820 nye årsverk. Igjen så er det en utfordring at det mangler nettkapasitet, og i Finnmark er det særlig vanskelig i påvente av ny 420 kV-linje mellom Skaidi og Varangerbotn.

Disse analysene, og det store kunnskapsgrunnlaget som følger, bør brukes både av aktører som ønsker tilknytning og av nettselskaper og myndigheter som planlegger for kapasitet for å avgjøre prioriteringen mellom ulike prosjekter.

Gjennom det regionale planarbeidet har fylkeskommunene gode systemer for og erfaringer med å involvere og innhente informasjon fra kommuner. Dersom det etableres regionale samarbeidsorgan slik Kraftfylka foreslår, vil man ha et etablert forum for utveksling av denne type informasjon og kunnskap om ulike kommuners planer, som kan bidra til å gjøre det enklere å identifisere om det er konkurrerende næringsprosjekter i kommunene og andre grenseoverskridende problemstillinger.

I alle tilfeller er regionale planer et viktig verktøy for å identifisere prioriterte prosjekter. De regionale planene for blant annet næringsutvikling og miljø identifiserer tiltak og behov i en regional sammenheng, og er dermed svært relevante når det planlegges for nye tilknytninger i nettet.

Kraftfylka mener derfor at regionale planer må legges til grunn ved prioritering av tilkobling til nettet, i tillegg til kommunale planer.

Øvrige innspill til konsesjonsprosessene

Det er behov for effektivisering av konsesjonsprosessene. En effektivisering må likevel balanseres mot hensynet til tilstrekkelig godt kunnskapsgrunnlag, gode miljøutredninger, samt god forankring og involvering av berørte interesser, slik det fremgår av strømutvalgets mandat.

Aller viktigst er å øke bevilgningene til energimyndigheten for å øke kapasiteten til behandling av konsesjonssøknader og redusere saksbehandlingstiden sammenlignet med i dag. Som følge at en forventet økning i konsesjonssøknader fremover, bør bevilgningene økes betydelig.

Statnett, OED og NVE kan gjøre grep for å effektivisere sine prosesser. Konseptvalgutredning (KVU) kan starte tidligere, og Strømnnettutvalget bør også vurdere om KVU i noen tilfeller er unødvendig ledd i utbyggingsprosessen. Et annet forslag er at KVU får status som godkjent av OED innen 3 måneder, dersom departementet ikke gir beskjed om noe annet.

Det må etableres et nytt forvaltningsregime med tilknytningskontrakter som åpner for helt eller delvis utkobling ved manglende kapasitet. I denne forbindelse må det også etableres retningslinjer for hvilke aktører som skal kobles ut først. Denne type kontrakter er blitt mer vanlig den senere tiden, og det er derfor viktig å få på plass et tydelig regelverk.

⁴ https://www.vestlandfylke.no/globalassets/innovasjon-og-naringsutvikling/gron-region-vestland/gron-region-vestlandsportefoljen_endelig.pdf

⁵ <https://www.tffk.no/tjenester/naringsutvikling/forskning-innovasjon-og-utvikling/hydrogensone-arktis/>

Utvalget bør også se på mulighetene for samordning av konsesjonssaker og for å sette tidsfrister for saksbehandling og klagebehandling, slik det for eksempel er for behandling av akvakultursaker. Det bør også vurderes om enkelte saker kan gjennomgå en forenklet konsesjonsbehandling, avhengig av kompleksiteten i søknaden og elementer som er gjennomgått i tidligere saksbehandling.

Statnett og andre nettselskaper har også et potensiale for å se om det er komponenter og materiell som kan bestilles inn på et tidligere tidspunkt. Det er lang leveringstid på flere komponenter, og nettselskapene bør derfor vurdere om de i noen tilfeller kjenner så godt til hva behovet vil være at de tidlig kan bestille sentrale komponenter og informere aktørene om dette.

Fylkeskommunene etterlyser også langt bedre dialog med Statnett. Det er et stort behov i regional planlegging å vite hvor Statnett står i planleggingsprosessene, hvem som er aktuelle kontaktpersoner og hvilke komponenter som er kjøpt inn. Her har Statnett et stort potensial til å forbedre prosesser for deling av informasjon og et regionalt samarbeidsorgan vil også kunne bidra her.

Kraftfylka ønsker gjerne videre dialog med utvalget om våre innspill.

Mvh,

Aud Hove

Styreleder

Niklas Kalvø Tessem

Daglig leder